

НА ВУЗКАЙ ДАРОЗЕ

Пачаць гэты расказ хацелася б прыгожа. Напрыклад, словамі рускага класіка: «Мороз и солнце, день чудесный!...» Альбо беларускага: «Надышлі марозы, рэкі закавалі...» Аднак і першае, і другое ў тую зіму здаралася рэдка, значыць, расказ пачну без вершаў.

Дзядзька Іван быў чалавекам вельмі майстравым: ён, што называецца, з нічога і сваімі рукамі чаго толькі не зрабіў! Сабраў, у прыватнасці, трактар. Няхай без кабіны, няхай без глушыцеля, але ж ён вёз — і гаспадары, і ўсё, што той пакладзе...

Дык вось. Адным цёплым лютаўскім днём вырашыў Іван паехаць у лес па дровы. Ускінуў на плечы целагрэйку, на макаўку — шапку-аблавушку, загнуў за пояс сякеру і завёў стальнога каня.

Ехаць да лесу было далёкавата — кіламетраў з пяць і там яшчэ парачку. Але ж у такое прыгожае надвор'е адлегласці Іван не заўважаў. Трактарок яго роўненька, хоць і на ўсю ваколіцу лапатаў, на кожнай ямінцы гаспадары свайго лёгка падкідваў, «вушамі» ад шапкі вецер ганяў...

Што важна, вушы ў Івана былі адкрытыя...

І тым не менш за грукатам ён не чуў, што на вузкай дарозе, ззаду за ім, амаль ад самай вёскі, прыстроіўся «жыгулёк» з трыма хлопцамі-пасажырамі. Куды яны ехалі і чаго, ці моцна спяшаліся, гісторыя змоўчвае, а я прыдумваю не буду. Але ж факт, што абагнаць Іванаву тарахцелку яны вельмі хацелі і дзеля гэтага чаго толькі не рабілі: і сігналілі трактарысту, і фарами міргалі, і крычалі-галёкалі, і свісталі... У адказ жа бачылі адно — вясёлае калыханне «спіны» ды «вушэй» у шапцы.

Толькі ў лесе хлопцы неяк злаўчыліся — заехалі наперад, абагналі самаробны трактар і, загарадзіў-

шы дарогу, сталі. Іван спыніўся таксама: як нічога ніякага пайшоў да людзей.

Думаеце, атрымаў па шапцы?

Не, тады яшчэ завяздзёнак такіх не было. Хлопцы проста вылезлі з машыны, рушылі насустрач трохі здзіўленаму Івану, парукаліся. Адзін пры гэтым заўсміхаўся, разглядаючы трактар, другі — паляпаў умельца па плячы, трэці — самы сур'ёзны, кіроўца, апусціў у Іванавай шапцы вушы і надзейна, на два вузлы, пад самай шыяй завязаў іх.

Пасля гэтага хлопцы моўчкі селі ў свае «жыгулі» і паехалі.

Дзядзька паспрабаваў быў развязаць вузел — навобмац не атрымалася, а люстэрка пры сабе ён не меў. Паспрабаваў быў парваць завязкі — дудкі: хтось прышыў як сабе. Была думка неяк скарыс-тацца сякерай... Не прылаўчыўся...

Так і працаваў бедны, — мокры, як мыш... Ведама — дровы... З пілой, з сякерай...

І дамоў потым ехаў, як першакласнік — з завязанымі вушамі.

Добра, што жонка ў хаце была: уратавала небараку, а то і еў бы ў шапцы.

... Змяніліся цяпер і часы, і норавы. Мала такіх людзей, як Іван, як яго спадарожнікі. Не носіць амаль ніхто шапак-аблавушак са штучнага футра. Няма і такіх прыгожых пагодных зім.

Але ж гэта было, як і гісторыя, якую я раска-заў.

Генадзь Рыняк, г. Бялынічы.

ЛЮБОЎ НЕ БЛІНЦЫ...

Непадалёк ад нас, у суседніх вёсках жылі два былыя аднакласнікі, якія трымалі сабак. У аднаго быў прыгажунчык Рэкс, чыстапародная аўчарка, у другога — трохі... падобная на яе (то-бок на аўчарку) сучка Лада. Не скупілася яна — час ад часу прыводзіла гаспадару досыць мілых шчанят, але ж, можна сказаць, «двортэр'ераў». А яму хацелася, каб пародзістых, каб і сабе нарэшце «хлопчыка» пакінуць, і іншым прапанаваць.

Гаспадар казаў гэта Ладзе і нават не раз, яна слухала, але ж, падобна, не чула, бо па-ранейшаму выбіралі «кавалераў» не цвярозым розумам з мэтай палепшыць пароду, а парывамі душы (як, дарэчы, і большасць істот жаночага полу). А ў выніку ў кожны новы прыплод «цешыла» то рабенькай поўсцю, то абвіслымі вушамі, то крывымі лапамі...

«З гэтым трэба нешта рабіць», — лічыў гаспадар і нават дадумаўся, што канкрэтна: ён дамовіўся са сваім аднакласнікам «пазнаёміць», «сасватаць» сабак.

Правілы этыкету пасля непрацяглых дэбатаў мужчыны вырашылі адкінуць: наладзіць сустрэчу на тэрыторыі «кавалера».

Сказана — зроблена: вечарам пэўнага дня, загагнаўшы з падворка ўсіх прэтэндэнтаў на Ладзіны лапу і сэрца, гаспадар вывеў сваю, як яму здавалася, надзейна схаваную «нявесту», пасадзіў яе ў каляску ІЖА і адправіўся ў суседнюю вёску.

Абуранае гэтым учынкам сабачае «вяселле» (і як толькі ўнохалі?!), дружна рушыла следам:

«ганаровы эскорт» складаўся з добрага дзясятка асобін.

Ладзін гаспадар, убачыўшы гэта, вырашыў уцячы, паддаць газку — думаў, што «світа» адстане. Ды дзе там: амаль упоравень з матацыклам «каціўся» нават самы маленькі з сабак — белалапы Шарык! Прычым — аж да сялібы Рэкса...

Далей за брамку мужчыны «эскорт» не пусцілі, наадварт — шуганулі так...

Ладу адну павялі ў гумно. Туды ж следам запусцілі Рэкса. Гаспадары абодвух сабак праз шчыліну ў дзвярах яшчэ «адсачылі» працэс «знаёмства»: тыя абнохаліся, трэба разумець адно да аднаго паставіліся прыязна? А значыць, мужчынам падалося, што справа зроблена, бо «маладыя» ж засталіся нанач...

Што далей было — таямніца, пакрытая цемрай, — і ў прамым, і ў пераносным сэнсе. Бо першае, што раніцай і яшчэ на подступах да гумна згледзелі «сваты», — быў падкоп пад дзвярыма.

Не ўсцешыла і тое, што ўбачылі потым: на сене соладка спаў прыгажунчык Рэкс. «Нявесты» і след прастыў.

Але ж надзею гаспадару яго Лада пакінула, прычым аж да той пары, пакуль не прывяла пяцярых здаровенькіх тоўсценькіх шчаночкоў. Кожны з іх «цягнуў» на аўчарку — чыстапародную... Калі б не рыжыя афарбоўка і не белыя «шкарпэтачкі-гольфікі» — якраз як на лапках у Шарыка.

Алена Несцяронак, г. Докшыцы.

ЧАРОЎНЫЯ ЧАРАВІКІ

...Шчыра кажучы, маладыя вяскоўцы жылы цяпер не рвуць. І сапраўды: навошта трымаць карову, калі ў краме і малако, і смятана, і тварог з ёгуртам? І парасят навошта купляць, калі на іх то грып, то чума, то яшчэ якая бяда? Пусцеюць падворкі. Дык, значыць, і горады паменшыць можна — сотак да пяці?

Праўда, і дзякуй богу, думаюць так не ўсе. Ёсць яшчэ, засталіся ў тутэйшых вёсках «дыназаўры»: не адмовіліся яны, трымаюць жыўнасць. А для гэтага кожную вясну садзяць гоні бульбы ды сеюць збожжа. І, вядома ж, потым убіраюць зусім не рыдлёўкамі і не сярпамі. Ім на дапамогу (клопатам дырэктара гаспадаркі) прыходзіць спецыяльная тэхніка. І, напрыклад, за штурвалам камбайна тады важна сядзіць Віцёк.

Да вяскоўцаў на прыватныя гоні ён, вядома ж, едзе не хаўтурыць: на працы чалавек знаходзіцца, яму заробак ідзе. І людзі пра гэта ведаюць, але ж самі таксама разлічыцца хочуць — аддзячыць чалавеку той жа бутэльчайкі вінца альбо першаку. Віця гэтых гасцінцаў не просіць, ён проста не адмаўляецца. Але ж каб сесці піць... Ды Божа барані! Гэта — хіба пасля працы.

Дык вось. Закончўў ён уборку ў суседнім сяле, паставіў камбайн і толькі тады падаўся да хлопцаў, каб разам адзначыць дажынкі.

Выпіць у іх было што, закусіць — таксама, адзінае — чаравікі. Гарачыя і цяжкія, яны яшчэ зранку абцугамі сціскалі ногі, а ўжо бліжэй да вечара... Ступні ў іх аж гарэлі!

Віця рады быў, што разуўся. А яшчэ — што нарэшце дажынкі, можна сказаць, свята, што добрая

кампанія, што выпіўка ёсць і закуска, што... «Зорка Венера ўзышла над зямлёю».

Карацей, у той вечар жонка ледзь прыждала яго.

Але ж прывеціла, заўважыла яшчэ, што муж кіслы нейкі, спытала, чаго?

— Ды вось, — уздыгнуў гаспадар, — быў конь ды, мусіць, з'ездзіўся. Захварэў я, падобна... Прыйдзецца да доктара заўтра ехаць: ногі ў ступнях — як сабакі рвуць!

— А Божухна! Ты ж нічога не казаў, — захвалалася гаспадыня. — Ты ж раніцай з хаты як быццам здаровы пайшоў. Што ж з тваімі нагамі зрабілася? Не трымаюць?

— Не.

— То сядай хутчэй.

Віцёк памалу, асцярожненька апусціўся на канапу. Хацеў быў разуцца — жонка апярэдзіла:

— Давай дапамагу. Бедненькія ножкі...

Прысела ля іх і тут жа ўстала:

— Не дзіва, што яны баяцца! Ты ж вочы разуй — паглядзі, як абуўся: на правай назе левы чаравік, а на левай — правы. Скідай... Як бачыш палягчэе. Мож і да доктара ехаць не спатрэбіцца.

Як у ваду кабета глядзела: боль амаль што сціх, прычым — у той жа вечар.

...Аднак тыя цесныя і цяжкія чаравікі Віцёк усё роўна не выкінуў, бо... чароўныя, бо дадому, да жонкі прывялі, нягледзячы на тое, што на правай назе быў левы, а на левай — правы.

Альфрэд Тычко, в. Ідолта, Мёрскі раён.

Рубрыку вядзе
Валянціна ДОЎНАР.dounar@zviazda.by

■ Неасабісты суб'ектыў

САЛОДКІ ВОЦАТ

Чаму «халыва» не спрацоўвае

АКУРАТ у Дзень святога Валянціна, калі чакаеш нечага прыемнага і незвычайнага, я атрымала пісьмо на электронную пошту. Адрас адпраўшчыка быў абсалютна незнаёмы, але пачатак вельмі інтрыгаваў, таму ўзялася чытаць. «Камплімент у гэты дзень для вас. Я наткнуўся на свой профіль і электронны кантакт пры пошуку шчырага знешняй асобы, які можа дапамагчы мне. Я пасылаю вам гэты ліст са слязамі, смутку і глыбокай эмацыянальнай болей пра майго сэрцы. Я ведаю, што гэты ліст прыйдзе да вас, як здзіўленне, так як мы не ведалі, ці сустрэць адзін аднаго перад тым, улічваючы той факт, што я знайшоў ваш электронны кантакт праз Інтэрнэт у пошуках даверанай асобы, якое можа аказаць вялікую дапамогу мне.

Я Majok Джон Garang з Рэспублікі Судан, сын нябожчыка д-ра Джона Гаранг. Перад смерцю майго нябожчыка бацькі ў Угандзе на 31 ліпеня 2005 года ён быў віцэ-прэзідэнтам і былы лідэр паўстанцаў Судана і быў забіты прэзідэнт Судана Амар аль-Башыр у авіякатастрофе верталёта. Вы можаце прачытаць больш пра майго бацьку ў спасылцы ніжэй. Я вымушаны звязацца з вамі ў выніку дрэннага звароту, які быў для мяне, вынесеныя на маёй мачахі. Яна ўзяла казначэйства і ўласцівасці ўсіх майго нябожчыка бацькі і хацеў забіць мяне на некалькі выпадкі жыцця, але Бог выратаваў мяне ад сваіх злых участкаў, такім чынам, я выратаваўся. У той жа час, я хацеў бы паехаць у Еўропу, але яна схавацца ад майго пашпарта і іншыя каштоўныя дакументы. На шчасце, яна не пазнаць, дзе я трымаў файл майго бацькі, які утрымліваў важныя дакументы. Зараз я ў цяперашні час знаходжання ў Сенегал ў якасці бежанца ў адпаведнасці з Высокай камісіяй Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па справах бежанцаў».

Вось табе і «камплімент! Звычайнае «нігерыйскае пісьмо», адзін з распаўсюджаных відаў махлярства, пра які не ведае толькі лянівы. Атрымлівала такое «шчасце» не раз, і па-англійску, і па-руску. Выходзіць, махляршч ўдасканальваюцца: убачыўшы беларускі дамен у адрасе, пішуць ужо на нашай мове. Як — іншая справа (у прыведзеных цытатах захаваная арфаграфія арыгінала). Але сэнс сумнай гісторыі беднага афрыканскага хлопца, якога пасля смерці бацькі затуркала і пазбавіла ўсяго злая мачаха, у агульных рысах зразумелы. Націснуўшы на жаль і спачуванне адрасата, махляр пачынае яго спакушаць. Маўляў, бацька пакінуў на захоўванне суму 9 мільёнаў 700 тысяч долараў у адным з лонданскіх банкаў, адкрыўшы дэпазіт на імя сына. Але ж бедны сын — бежанец, а пашпарт у мачахі, і, калі ёй паведаміць пра гэтыя грошы, яна іх забярэ. Таму бедны Джон прапануе мне стаць яго даверанай асобай. Пасля ён зменіць месца жыхарства на Беларусь і мы разам тыя грошы з англійскай сталіцы забяром. За гэтыя клопаты ён мне абячае 20 працэнтаў ад сумы, а ўсе астатнія сродкі ён мае намер інвеставаць у найбольш паспяховыя прадпрыемствы Беларусі, якія я яму парэкамендуў... Карацей, калі я клапачуся не толькі пра свой дабрабыт, але і дабрабыт сваёй краіны, я проста павінна напісаць Джону адказ, што я згодна, і тады ён мне прышле ўсе дадатковыя звесткі, якія мне спатрэбяцца ў гэтай нялёгкай, але высокароднай справе...

Я яму адказала. Маўляў, згодная толькі на 50 працэнтаў і ніяк не менш. Джон аказаўся шчодрым хлопцам і тут жа згадзіўся. Праўда, прыслаў нумар рахунка, на які я павінна перавесці 10 тысяч долараў, каб небарака змог выбрацца з Сенегала, дабрацца да Мінска і аформіць неабходныя дакументы. Апетыт Джона, вярта сказаць, мяне расчараваў: 10 тысяч — зусім дробязь у параўнанні з без малога пяццю мільёнамі, якія ён мне абяцаў. Каб атрымаць гэту суму, паводле сцэнарыя, я павінна прадаць апошняе, залезці ў даўгі, але знайсці і хуценька паслаць на рахунак яўна не беларускага банка тыя няяшчасныя дзесяць тысяч...

На гэтым наша перапіска, вядома ж, скончылася (я і адказала на тое «пісьмо шчасця», каб даведацца, на якую першапачатковую суму разлічваюць махляршч). Пакінула сябе без надзеі стаць доларавай мільянеркай, сваю краіну — без такіх патрэбных ёй інвестыцый, махляроў — з дуляй. Сяджу цяпер задаволеная і разважаю: як увогуле на такое можна купіцца? Зразумела ж, што падобныя пісьмы — звычайны развод на грошы. Якім дурнем трэба быць, каб увязацца ў гэту аферу, адправіўшы махлярам сваю асабістую інфармацыю ці, што ўвогуле ў галаве не ўкладваецца, — пералічыўшы на іх рахунак грошы...

БІЗНЕС у махляроў вельмі прыбытковы, а грошы ім паступаюць з усяго свету. У ЗША, напрыклад, падлічылі, што агульная колькасць страт ад «нігерыйскай пошты» склала 100 мільёнаў долараў. І гэта пры тым, што ў свеце патрачана больш за пяць мільёнаў долараў толькі на інфармацыйную кампанію супраць афрыканскіх махляроў. Ды што амерыканцы — наіўныя дзівакі, якіх абдурыць не так складана. А вось чаму на гэты кручок каторы год трапляюцца спрадвеку асцярожныя беларусы? Здаецца, ужо і немаўля ведае, што пісьмы ад «удава афрыканскага дыктатара» і СМС-паведамленні (а сёння махляршч ўжо адпрацоўваюць і Вайбер) аб выйграным шыкоўным аўтамабілі — «ліпа», мэта якой — выцягнуць з вас як мага больш грошай. У нас на сайце Міністэрства ўнутраных спраў у раздзеле «Злачынствы, ахвярамі якіх сталі грамадзяне», пра падобныя аферы расказваецца вельмі падрабязна, з канкрэтнымі прыкладамі, змешчаны нават магчымыя варыянты «нігерыйскіх пісьмаў». Чаму ж тады на гэтым самым сайце ў рубрыцы «Здарэнні» не часта, але пастаянна з'яўляюцца паведамленні аб чарговай ахвяры падобных махлярстваў? (Здаецца, восенню была на слыху гісторыя жанчыны, якая пералічыла кругленькую суму на дарогу «багатаму нашчадку мільёнаў», які, акрамя працэнтаў, абяцаў ёй яшчэ руку і сэрца.) Што нам у пэўны момант засцілае вочы і розум?

Мяркую, звычайная чалавечая сквапнасць. Як толькі замаеячыць на гарызонце саладзейшае за халву чароўнае слова «халыва», мозг проста адключаецца, пачынаюць дзейнічаць інстынкты. Такое здараецца з усімі, святых сярод людзей няма. Але ў кагосьці гэта праходзіць за імгненні, а ў некага становіцца мэтай жыцця. Вось тады і пачынаецца перапіска з суданскім сіратой, які абячае мільёны долараў. Або забег па супермаркеце і змятанне з паліц усіх акцыйных тавараў (нярэдка зусім не патрэбных), бо яны ўдзельнічаюць у розыгрышы машыны або кватэры. Прынцыповай розніцы паміж адным і другім ніякай, бо матывацыя аднолькавая: як, уклаўшы дробязь (ці фактычна зусім нічога), атрымаць у разы, у дзясяткі разоў больш.

ПАСЛЯ, падлічваючы страты і даваючы нясмачным шакаладам (кватэру не выйгралі, а ён жа — дзесяць плітак — усю паліцу займае), пачынае Усвышннйму або лёсу задаваць пытанні «чаму?» і «за што?». Нібы ніколі дагэтуль не чулі і не ведалі, што кожнаму — па яго ўласных справах. І па яго ўласным выбары.

Алена ЛЯЎКОВІЧ. alena@zviazda.by